DONDERDAG, BUITENGEWONE 25 AUGUSTUS 1853.

PROVINCIALE DRENTSCHE EN ASSER COURANT.

's Gravenhage, 22 Augustus.

Heden zijn de beraadslagingen aangevangen over de artikelen van het aanhangige ontwerp op de kerkgenootschappen; nadat eene motie van den heer v. Voorst, om te beginnen met de behandeling van de considerans, door de heeren Hugenholtz en Godefroi bestreden, door hem was ingetrokken.

Art. 1 luidt:

„Alle kerkgenootschappen hebben volkomen vrijheid alles, wat hunne godsdienst en de uitoefening daarvan in hunnen eigen boezem betreft, te regelen.

„De bepalingen, daartoe vastgesteld, worden, voor zooveel zij niet reeds aan ons bekend zijn gemaakt, binnen eene maand na de afkondiging dezer wet, door de bestuurders of hoofden der kerkgenootschappen aan ons medegedeeld. Nieuw te maken bepalingen worden mede, vóór of bij het in werking brengen daarvan, op gelijke wijze ter onzer kennis gebragt.

„Voor zooveel er zich onder de bepalingen, bij dit artikel bedoeld, eenige bevindt, welke de medewerking van het staatsgezag vereischt, wordt die medewerking niet verleend, tenzij de bepaling vooraf door Ons is goedgekeurd."

Door den heer Rochussen is als amend. op dit art. voorgesteld, de laatste zinsnede aldus te lezen: „Bepalingen, waarbij over de medewerking van het staatsgezag wordt beschikt, blijven zonder gevolg, zoolang dezelve niet door Ons zijn goedgekeurd."

De heer de Poorter heeft het art. bestreden, op grond dat de Regering daardoor de magt zou bekomen om de vrijheid van alle kerkgenootschappen te vernietigen. — De heer Jespers acht het art. *overbodig*, omdat bij de Grondwet reeds aan de kerkgenootschappen volkomen vrijheid van regeling is gegeven; *gevaarlijk*, omdat daaruit, ofschoon dan ook te kwader trouw, zou kunnen worden afgeleid, dat het regt van vrije regeling een onderwerp van gewone wetgeving is, en de wetgeving in dit opzigt evenzeer zou kunnen ontnemen, als geven.

De heer Rochussen zegt, dat hij, door het voorstellen van het amend., getracht heeft de bezwaren tegen het slot van het art. weg te nemen. Men meent namelijk daarin te zien een beginsel, waardoor de vrijheid van godsdienst-regeling vernietigd zou kunnen worden. Dit kan niet in de bedoeling der regering liggen, en om alle onduidelijkheid te dien opzigte en aanleiding tot verkeerde opvatting weg te nemen, heeft hij de verandering voorgesteld.

De heer van Bosse is tegen het amendement, vooral ook op grond, dat de reserves in zake de Herv. kerk er door meer in 't onzekere zouden komen; art. 1 vindt hij meer geruststellend, terwijl het amendement de medewerking geheel van de Regering afhankelijk laat.

De heer van Goltstein verdedigt het artikel. De mededeeling, in alinea 2, is alleen eene bloote inzage, niets meer. De bepaling van alin. 3 strekt tot waarborg, dat de medewerking zal worden verleend. Hij ziet in het art. geene krenking of aanranding der godsdienst-vrijheid. Voor alsnog kan hij zich met het amend. niet vereenigen.

De heer v. Wintershoven wenscht eenige inlichtingen te ontvangen.

De heer Godefroi beantwoordt meer bepaaldelijk den heer Jespers; hij noemt het art. 1 een wapen tegen de misleiding, die het vorig ministerie volgens den heer v. Bosse van Rome heeft ondervonden.

De heer Rochussen weerspreekt den heer v. Bosse en wijst er op dat deze vroeger de intrekking der reserves heeft wenschelijk genoemd.

De heer van Nispen bestrijdt het art.; het amendement is iets duidelijker; daardoor zou men althans niet vooraf bij het staatsgezag behoeven te gaan.

De heer van Hoëvell ziet in dit art. geen wapen tegen misleiding. Hij acht het artikel ook gevaarlijk voor de Herv. kerk, met het oog op de inrigtingen in die kerk.

De heer de Kempenaer kan dit gevaar niet zien, nu het art. slechts mededeeling vraagt, niet van beoordeeling spreekt.

De heer van Bosse zegt alleen in zake der reserves te hebben willen wijzen op den staat van zaken.

De heer van Lennep stelt een amendement voor, dat niet wordt ondersteund.

De Minister van Justitie verdedigd het art.; hij keurt ook goed het amend. van den heer Groen; spr. ziet in al. 1 van het art. een waarborg, dat het regt van vrije regeling nimmer zal kunnen betwist worden. Ook met het amend. van den heer v. Rappard kan hij zich vereenigen; het strekt tot opheffing van alle misvatting. De regering verklaart, niemand te willen vervolgen als geene mededeeling geschiedt der eigenlijke godsdienst; men verlangt die slechts van *inrigting* en *bestuur*.

De heer Thorbecke noemt dit art. de decoratie der wet; spr. heeft vooral twijfel over al. 3 van 't art.: hij vreest, dat die rigting in de Herv. kerk, die op het staatsgezag wenscht te leunen, er steun in zal zoeken.

Nog voeren het woord de heeren Meeussen, v. Rappard, Wintgens, Rochussen, Groen, Thorbecke, v. Wintershoven, de Kempenaer, v. Nispen, Strens en v. d. Bruggen.

Nadat de heer Thorbecke de geldigheid van de voorbeelden had ontkend, worden de beraadslagingen gesloten, en komen nu in stemming de amendementen en daarna het artikel, waarvan de uitslag is als volgt:

1°. het amendement van den heer Groen, op § 1, wordt *aangenomen* met 52 tegen 16 stemmen. *Voor:* de heeren de Kempenaer, Hoffman, Schimmelpenninck van der Oye, ten Cate, Hugenholtz, Taets v. Amerongen, Wintgens, Westerhoff, Rochussen, v. Nispen, Donker, Hoekwater, Mackay, Baud, de Lom de Berg, de Brauw, Elout, Dommer, Gevers, van Golstein, Groen, Slicher, Strens, van Foreest, van Heiden Reinestein, van Lennep, Sander, Rijk, van der Brugghen, van Rappard, Sleeswijk Veening, van Deinse, Engelen, van Asch van Wijck, van Franck, van Reede, van Bosse, Godefroi, Dirks, Boeije, van Wintershoven, Storm van 's Gravesande, van der Poel, de Man, van Akerlaken, van Lijnden, graaf Schimmelpenninck, Stolte, van Voorst, Bieruma Oosting, Jespers en de Voorzitter.

Tegen: de heeren Reinders, Hengst, van den Heuvel, Bots, Sloet, Storm, Meeussen, Thorbecke, van Hoëvell, van der Veen, Luyben, Zylker, de Poorter, van Eck, Bosscha en Beens.

2°. Het amendement van den heer van Rappard op § 2 wordt *aangenomen* met 57 tegen 11 stemmen. *Tegen:* de heeren Reinders, Hengst, ten Cate, Bots, Sloet, Storm, van Hoëvell, van der Veen, Luyben, Zylker en de Poorter.

3°. Het amendement van den heer Rochussen wordt *verworpen* met 57 tegen 10 stemmen. *Voor:* de heeren Rochussen, de Brauw, Elout, Gevers, Groen, van Foreest, van Lennep, van Reede van Oudtshoorn, van Lijnden en graaf Schimmelpenninck. (Afwezig de heer Baud.)

Het 1ste artikel luidt thans:

„Aan alle kerkgenootschappen is en blijft volkomen vrijheid verzekerd, alles, wat hunne godsdienst en de uitoefening daarvan in hunnen eigen boezem betreft, te regelen.

„De bepalingen betreffende de inrigting en het bestuur worden, voor zooveel zij niet reeds aan Ons zijn bekend gemaakt, binnen eene maand na de afkondiging dezer wet, door de bestuurders of hoofden der kerkgenootschappen aan ons medegedeeld. Nieuw te maken bepalingen worden mede, vóór of bij het in werking brengen daarvan, op gelijke wijze ter Onzer kennis gebragt.

„Voor zooveel er zich onder de bepalingen, bij het artikel bedoeld, eenige bevindt, welke de medewerking van het staatsgezag vereischt, wordt de medewerking niet verleend, tenzij de bepaling door Ons is goedgekeurd."

Dit artikel wordt *aangenomen* met 41 tegen 27 stemmen. *Tegen* hebben gestemd de heeren Luyben, Zylker, de Poorter, v. Bosse, v. Eck, ten Cate, Hugenholtz, v. d. Heuvell, v. Wintershoven, S. van 's Gravesande, de Man, Jespers, Beens, Reinders, Bots, v. Nispen, de Lom, Sloet, Storm, Dommer, Meeussen, Strens, Thorbecke, v. Hoëvell, v. d. Veen, Hengst en Westerhoff.

Voor: de heeren van Reede, Godefroi, Bosscha, Dirks, Boeije, v. d. Poel, v. Akerlaken, v. Lijnden, Schimmelpenninck v. d. Oye, Stolte, v. Voorst, Bieruma Oosting, de Kempenaer, Hoffman, Graaf Schimmelpenninck, Taets v. Amerongen, Wintgens, Rochussen,

Bosscha, de Man, Schimmelpenninck van der Oije, van Eck, Luijben, de Kempenaer, Dirks, Hengst, Te Bruggen Hugenholtz, van Heiden Reinestein, van Bosse, van Lennep, Godefroi, Thorbecke, van Hoëvell, Groen van Prinsterer, Elout van Soeterwoude, van de Brugghen, de Brauw en de Minister van Justitie.

Op dit art. zijn voorgesteld twee amendementen, namelijk één van den heer Elout van Soeterwoude, strekkende om de woorden waaruit het bestaat:

„Vreemdelingen worden tot het bedienen van de openbare godsdienst niet toegelaten, dan na daartoe Onze toestemming te hebben verkregen",

aldus te lezen:

„Vreemdelingen aanvaarden geene kerkelijke bediening dan na daartoe Onze toestemming te hebben verkregen."

Dit amend. is met 45 tegen 23 stemmen aangenomen. *Tegen* hebben gestemd de heeren: van Deinse, de Kempenaer, Westerhoff, de Poorter, van Hoëvell, van de Poel, Taets van Amerongen, Reinders, van Lennep, Dirks, Bots, Hengst, Blaupot ten Cate, Zylker, Hoffman, Sloet tot Oldhuis, L. D. Storm, Thorbecke, Ter Bruggen Hugenholtz, van Eck, Slicher van Domburg, Wintgens en Rijk.

Het tweede amendement is voorgesteld door den heer Godefroi, die als tweede alinea bij dit artikel wenscht gevoegd te zien de navolgende bepaling:

„Alleen in het belang der openbare orde en rust kan die toestemming geweigerd worden.

Dit amend is met 56 tegen 12 stemmen aangenomen. *Tegen* hebben gestemd de heeren, Bots, Hengst, Blaupot ten Cate, Zylker, Sloet tot Oldhuis, L. D. Storm, Thorbecke, Bosscha, de Poorter, Dommer van Poldersveldt, van Hoëvell en Reinders.

Art. 2 na de daarin gemaakte veranderingen luidt nu aldus.

„Vreemdelingen aanvaarden geene kerkelijke bediening dan na daartoe Onze toestemming te hebben verkregen.

„Alleen in het belang der openbare orde en rust kan die toestemming geweigerd worden.

Met 43 tegen 25 stemmen is dit artikel aangenomen. *Tegen* hebben gestemd de heeren: van Wintershoven, Beens, Reinders, Strens, van Lennep, Jespers, Bots, Hengst, Blaupot ten Cate, de Lom de Berg, Luijben, van Nispen van Sevenaer, Zylker, de Man, Meeussen, Sloet tot Oldhuis, L. D. Storm, Thorbecke, Ter Bruggen Hugenholtz, van Eck, Groen van Prinsterer, Westerhoff, de Poorter, Dommer v. Poldersveldt en v. Hoëvell.

Aan de beraadslagingen over art. 3, luidende:

„De titulaturen in de kerkgenootschappen aan de bedienaren der openbare godsdienst toegekend, geven noch ten opzigte van het wereldlijk gezag, noch ten opzigte van andere kerkgenootschappen, eenige aanspraak, rang of voorregt.

„In de aanraking met het wereldsch gezag worden die titulaturen alleen gebezigd na de vermelding van de geslachtsnaam der titularissen."

hebben deelgenomen de heeren van Asch van Wijck, van Eck en de minister van Justitie.

De heer van Asch van Wijck, heeft voorgesteld om aan het einde van de 2e alinea te voegen de woorden.

„en met aanduiding van het kerkgenootschap waartoe zij behooren,"

Dit amendement is met 49 tegen 19 stemmen verworpen. *Voor* hebben gestemd de heeren; Taets van Amerongen, Engelen, van Reede van Oudtshoorn, Baud, van Asch van Wijck, Hoffman, van Heiden Reinestein, Groen van Prinsterer, Rijk, Elout van Soeterwoude, van Lynden, Schimmelpenninck van der Oije, van der Veen, de Kempenaer, van Rappard, van der Brugghen, Stolte, Hoekwater en van der Poel.

Nadat de regering had voorgesteld om in de 2e alinea het woordje *na* in *met* te veranderen, is het aldus gewijzigde artikel met 42 tegen 26 stemmen aangenomen. *Tegen* hebben gestemd de heeren: van den Heuvel, van Wintershoven, Beens, Reinders, Strens, Jespers, Bots, Hengst, Blaupot ten Cate, de Lom de Berg, Luijben, van Nispen van Sevenaer, Zylker, de Man, Meeussen, Sloet tot Oldhuis, L. D. Storm, Thorbecke, Ter Brugghen Hugenholtz, van Eck, van Bosse, van der Veen, Westerhoff, de Poorter, Dommer van Poldersveldt en van Hoëvell.

Artikel 4 luidende:

„De ter aanwijzing van kerkelijk gebied door kerkgenootschappen gebezigde namen

PROVINCIALE DRENTSCHE EN ASSER COURANT.

..., 22 Augustus.

... de beraadslagingen aangevangen over de ... het aanhangige ontwerp op de kerkge... eene motie van den heer v. Voorst ... met de behandeling van de ... Hoogvliet, Gefrieholt en ... ...

... hebben volkomen vrijheid ... godsdienst en de uitoefening daarvan ..., te regelen.